

Heimurinn er byggður af mótsetningum

Karsten Hoydal 1912-1990

Í skaldskapinum hjá Karsteni Hoydal er deyðin aldri fjarur, og sum skugginn er hann ein ómissandi fylgisveinur. Hann er ekki bert figgindin, ið fer av stað við fólki í bestu árum, ikki bert tilvildin, ið rámar rættvis og órættvis, hann er mannakor, og hann gevur livinum dām og smakk. Livið gerst bert livið við deyðanum í námind. Og nú hevur hann verið her.

Karsten Hoydal hevur verið virkin á so mongum økjum: í vinnulivinum, sum leiðari á Fiskidnaðarstovuni, sum politikari, sum mentunarligur kveikjari og sum yrkjari. Væl hevur hann dugað at sameint sini arbeiðsøki, kortini eru tey kanska ikki mong, sum kenna øll hansara brigði. Soleiðis heldur ikki eg. Men tvey tey seinastu havi eg borið við og tey við meg.

Fyrsta yrkingin hjá Karsteni stóð í Varðanum í 1932, og í henni finst nógv av tí, sum tú hittir gjøgnum alt skaldaverkið. Yrkingin eitur «Náttarljóð» og visir á yrkingalistina sum leið úr myrkri og vónloysi, hvussu tú kanst gera tað trøsliga niðurbundna til tilfar og á tann hátt fáa tamarhald á tí. Skaldið er bert tjúgu ára gamalt, men bæði formur og innihald eru sjáldsama heilskapað, um somu tíð sum tey eru samansjóð.

Hendan fyrirboðan um eitt nýtt skald í tí føroyska bókaheiminum gekk út, men synd er at siga, at tað gekk skjótt. Spakuliga dryppaði Karsten Hoydal eina yrking nú og aðra tá til eina, soleiðis ímyndi eg mær tað í hvussu er, ótolna lesarafjøld. Ikki fyrr enn í 1946, aftan á krigslok kom fyrsta savnið «Myrkrið Reyða». Tittulyrkingin sigur ikki frá gleði:

Av eldi og av deyða
og bleikum morgunroða,
er runnið myrkrið reyða,
sum songir minir boða.

Sjáldsamt er tað, at deyðin og við honum myrkrið verða lýst so fábroytt. So er litsiftingin størri í «Dreymaspæl», myrkrið gevur hugflognum nør-ing, og so gongur leikur yvir háls og herðar:

Fara so undir at spæla,
kappenna við stjórnskot,
oysa mureld úr sjónum,
oysa til har verður trot.

Ósast sum náttin liður,
sansaloysið fær vald —
tætt aðrenn morgunin roðar
tey villastu spæl verða spæld ...

Myrkrið og alt tað menniskjan óttast er eisini ein livskelda, sum hugflog-

ið oysir av. Uttan myrkur einki ljós og uttan avbjóðing eingin framgongd og vøkstur. Tað óunnuliga er ein líka so samantregdaður partur av livinum sum tað glaða. Heimurin er byggður av mótsetningum, og tað eru hesir mótsetningar, sum halda honum í gongd. Støðan, tá mótsetningarnir eru burtur og alt javnvigar, verður lýst soleiðis: «Tað verður ein morgun myrkur sum kvöld / tá sólin er sloknað og ísandi-köld».

Sum omanfyrirstandandi erindi vónandi hava boðað frá, so er skemt í

skaldskapinum hjá Karsteni, og somuleiðis finnur tú bæði náttúrlýsingar og erotikk, stundum um somu tíð sum í hesum reglum: «Tú ikki meir enn átjan / von sum eitt fagurt landslag, / so mjúkar líkams-lægdir / og bróst so tógvurund».

Tað itøkiliga umhvørvið hevur stóran týdning: grót, væta, luftin, sólin, tá spurningarnir eru stórir finst ein flevi í kensluni av at eiga lut í eini størri heild. Heimurin og alt í honum broyttist, eisini tú, men tú ert partur av hesum rørsrum. Broytingin, aldurnar, um-

skiftanin og eitt eygnabragd: tú, eru tilveran, kosmos.

Tann dapri botnur, sum finst í skaldskapinum, og sum Karsten Hoydal hevur havt hegni til at handfara, stavar uttan iva frá uppvøkstrinum á Sanatorinum uppi í Hoydølum, har pápin var umsónarmaður. Få vóru ikki líkini, sum haðani vórðu útborin í uppvøkstrinum hjá skaldinum, deyðin gjørdist tíðliga ein dagligur veruleiki:

Mangan morgun eg vaknaði,
stírdnaði treyst og gleði,
hoyrði hövspor og vagnahjól
braka í eyrutum vegi:
faðir min einsamallur á leið
við líki av bygd fyrri degi.

Men hesar kenslur sleppa ikki at standa einsamallar, dapurleikin eigur ikki heimin, minni enn so:

Men sólskinsdagar við grønnum bø
bjartir í minni branda,
teir róku burtur úr huganum
deyðaotta og vanda,
tá varð min dalur eitt paradís,
har ljóst var og lætt at anda.

Tað, Karsten Hoydal hevur skrivað av yrkingum, er ikki stórt í vavi, men dygdini bílar ikki, og somuleiðis er einasta stuttsgúsavnið, «Leikapettid», millum frægastu søgusøvn á føroyskum. Ivast onkur, so les tann stutta stubban «Summarkvöld við Rockall» ella «Skógvar», og sig mær, hvussu nógv í føroyskum skaldskapi ber av?

Sum týðari ber Karsten eisini av, og umframt stór nøvn í heimsbókmentum sum Walt Whitman, Edgar Lee Masters og Pablo Neruda, so hevur hann hartil týtt gílt úr norðurlenska yrkingaheiminum. Og hetta mentunarpolitiska virki hevur sýnt seg so mangar aðrastaðni við, at eg uttan at gera ov nógv av kann siga, at fyrri uttan Karsten Hoydal hevði føroyskt mentunarliv sæð nógv órvisi út.

Ein læran, sum fæst úr skaldskapinum hjá Karsteni er hon, at menniskjan er dømd at arbeiða saman á okkara felags klótu ella doyggja út. Við framtíðini í huga hava vit øll felags skepnu, og eru øll partar av somu heild.

Nú er maðurin farin, men verkið er eftir. Vit kunnu seta okkum og blaða og lesa í søvnunum hjá Karsteni, um dunnur og skógvar, kærleika og ross, um kjarnorkuvanda og livgandi náttúru, og vit kenna andadráttin hjá honum og víta, at hann altið fer at vera her.

Jøgván Isaksen